

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение «Алиагинская средняя общеобразовательная школа»

РАССМОТРЕНО:

На заседании МО

Протокол № 1 от «29» 08 2016 г.

А.Е. Федорова (А.Е. Федорова)

СОГЛАСОВАНО:

заместитель директора

по УВР

Т.Н. Григорьева (Т.Н. Григорьева)
«30» август 2016 г.

УТВЕРЖДЕНО:

директор школы

Т.С. Иванова (Т.С. Иванова)
пр. № 01-10/09/03 от 01.08.16

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
ПО ЛИТЕРАТУРНОМУ ЧТЕНИЮ НА РОДНОМ (ЯКУТСКОМ) ЯЗЫКЕ
НА 2016 - 2017 учебный год

Предмет: литературное чтение на родном (якутском)

Класс: 4

Учитель: Семенова Лилия Петровна

Количество часов в неделю: 2 ч

Количество часов по программе: 65 ч.

	1 четверть	2 четверть	3 четверть	4 четверть
Всего часов по программе	16	15	20	14
Дано уроков фактически	<u>16</u>			
Не выполнено (указать причину)	—			

БЫБААРЫЫ СУРУК

Улэлиир бырагыраама Федеральной государственной уерэх стандардын ирдэбиллэригэр, «Литература аабыыта» уерэх биридимиэтин суруннуур бырагырааматыгар (ааптар: Л.С.Захарова Дь:Бичик, 2013 с.) уонна «Литература аабыыта» учебникка (ааптар: Л.С.Захарова, У.М.Флегонтова Дь:Бичик, 2016) олобуран онобулунна. Быйылгы уерэх сылын халандаарынан «Литература аабыыта» уруога 67 чаас тубэьэриттэн 2 чааба быраабыннык куннэ тубэьэр. Ол иьин бу уерэх бырагыраамата 65 чааска анаан онобулунна (нэдиэлэьэ 2 чаас).

ҮӨРЭХ БИРИДИМИЭТИН ҮӨРЭТИИ ТҮМҮГЭ

ЫТЫК ӨЙДӨБҮЛЛЭРИ ҮӨРЭНЭЭЧЧИГЭ ИҢЭРИИ ТҮМҮГЭ

1. Тереебут дойдунан, дойду историятынан уонна норуоттарынан киэн туттуу санаатын олохсутар.
2. Атын омук историятыгар уонна култууратыгар убаастабыллаахтык сыбыаннабар.
3. Уерэнэр бабаны, бэйэни сайыннарар.
4. Бодоруьууга майгы-сигили нуорматын, бэйэ эппиэтинэьин сайыннарар, салайынар.
5. Эстетическэй сыбыаны олохсутар.
6. Сизэрдээх быьыны, атын дьонно амарах сыбыаны сайыннарар.
7. Бииргэ улэлиир сатабылы сайыннарар.
8. Утуе сыбыаннаах бодоруьууну инэрэр.
9. Меккуердээх тугэнтэн сатаан тахсар уеруйэьи уескэтэр.
10. Айымныылаах улэьэ бабаны уескэтэр, сэрэхтээх, чел олох туьунан ейдебулу, сыбыаны олохсутар.

ҮӨРЭХ САТАБЫЛЛАРЫН САЙЫННАРЫЫ ТҮМҮГЭ

1. Араас тиэкиьи ис хоьоонноохтук аабар, учугэйдик толкуйдаан санарар, тылынан уонна суругунан тиэкиьи онорор.
2. Сорудаьы толорорго сана араас керуннэрин, ньымаларын бабылыыр.
3. Сэьэргэьэр кибитин больойон истэр, кэпсэтэргэ бэлэм, кэпсэтиигэ араас санаа уескуурун ейдуур, бэйэ санаатын тиэрдэргэ кыьаллар, дакаастыы сатыыр.
4. Тэнниир, ырытар, тумэр, тумуктуур, наардыыр, маарынныыры, хардарыта сибээьи, теруету булар, хайа бабарар тиэмэьэ кэпсэтиьиигэ кыттар.
5. Атын биридимиэттэри уерэтэргэ «Литература аабыыта» терут буоларын уонна биридимиэттэр алтыьыларын (бодоруьуу, култуура, айымныылаах улэ; кинигэ, ааптар, айымныы ис хоьооно; уус-уран тиэкис уо.д.а.); гуманитарнай-эстетическэй хайысхалаах биридимиэттэр икки ардыларынааьы сибээстэри ейдуур.
6. Уерэх дьарыгын сыалын уонна соругун ейдуур, септеех ньымалары булан туттар, туьанар.
7. Уерэх дьарыгын туруоруллубут соруктарга олобуран былаанныыр, хонтуруолланар уонна сыаналанар, ситиьиигэ тиэрдэр ордук кедьуустээх ньымалары быьаарар.

ТУСТААХ ҮӨРЭХ БИРИДИМИЭТИН ҮӨРЭТИИ ТҮМҮГЭ

1. Уус-уран айымньы омук уонна аан дойду култуурата, сизэр-майгы сыаннастара буоларын уонна баар угэстэр харыстаныахтаахтарын, кэлэр келуенэ5э тиэрдиллиэхтээхтэрин ейдуур.
2. Кинигэ — киби аймах култууратын ураты сыаннаа буоларын ейдеен, сизэрдээх сыбыаны олохсутар.
3. Уус-уран айымньы тыл искусствота диэн ейдуур, харыстабыллаахтык сыбыаннабар.
4. Саха сирин уонна Россия элбэх ахсааннаах норуоттарын уус-уран литератураларын духуобунай уонна сизэргэ-майгыга сыаннастарын ейдуур.
5. Сайдыылаах, уерэх бары биридимизигэр ситибиилээх буоларга тибииктээх аабы суолтатын ейдуур; аан дойду, Россия историятын уонна култууратын, утуе уонна меку сыбыан, сизэр-майгы туьунан бастакы ейдебуллээх.
6. Аабы суолтатын, араас керуннээх тиэкис (билибиннэрэр, уерэтэр, талар, кердуур, чинчийэр) уратытын уонна ис хобоонун ейдуур, дыууллэиитигэр кыттар, дыоруой араас быбыытын-майгытын сизэр-майгы еттунэн ырытар, сыаналыыр.
7. Таска уонна искэ аабы техникатын бабылаабын, аахпыты араастаан уларытыы, уус-уран, научнай-популярнай уонна уерэтэр тиэкистэри ырытарга судургу литературоведческой ейдебуллэри туьаны салгыы аабааччы тылын-еьун сайдытыгар суолталаабын ейдуур.
8. Бэйэ аабарыгар септеех кинигэни талары сатыыр, тиэмэнэн, алпаабытынан каталогтары уонна субэлиир испиийэги туьанар, бэйэ ситибиитин, кыабын сыаналанар, тупсарынар, эбии дыарыктанарга, информация хомуйарга ыйар-кэрдэр матырыйаалынан таба туьанар.

ҮӨРЭХ БИРИДИМИЭТИН ИС ХОҔООНО САҢАРЫ УОННА ААҔЫ УЛЭТИН КӨРҮҢНЭРЭ

Истии. Туора сананы истэн ылыны (кэпсэтэр киби саната, араас тиэкиби аабы). Туора сананы хайдах баарынан ейдеебун, истибит айымньы туьунан ыйытыга сатаан хоруйдаабын, буолбуту саабылаан быбаары; сана соругун ейдеебун; уерэх, научнай-биллэрэр, уус-уран айымньы тиэкистэрин истэн баран, ыйытыны сатаан биэри.

Таска аабы. Тылы, этиини уонна тиэкиби буукубалаабакка уонна суьуехтээбэккэ таба аабы. Суьуебунэн аабыттан сыыа бутун тылынан ейдеен аабы, тыл ситимин интонациянан холбообун; тиэкис ис хобоонун ейдуур туьугар кылаастан кылааска аабы тэтимин тургэтэти. Санарар сана (тыл ситимэ уонна этии) суолтатын ейдуургэ ыйы биэри. Дьобус тиэкиби хобоонноохтук аабы: таба санары уонна интонация нуорматын тутуьуу; аабы соругун ейдеебун, аабар айымньыга сыбыаны кердэруугэ интонацияны тутуьуу, санары уонна бодоруьуу соругар сеп тубэиннэрэн аабы тэтимин тургэтэти эбэтэр бытаарды. Сурук бэлиэтэ чорботулар этиилэрин интонациялаахтык аабы. Араас керуннээх уонна тииптээх тиэкистэр уратыларын ейдеебун.

Искэ аабы. Кээмэйинэн уонна керунунэн (жанрынан) септеех айымньылары таска аабыттан сыыа искэ аабыга кеьуу. Аахпыт тиэкиби ейдуургэ ис хобоонун санатыбан уонна ыйытыларга хоруйдаан хонтуруолланар уонна кеннерунэр ньымалары туьаны. Аабы араас керунун (уерэтэр, талар, билсэр) туьанан, уерэтэр уонна научнай-биллэрэр тиэкистэн информацияны була уерэни. Аабы араас керунун уратытын ейдеебун: факт, ойуулаабын, этиини толоруу уо.д.а.

Араас керуннээх тиэкибинэн улэ. Уус-уран, уерэх, научнай-популярнай тиэсистэр ейдебуллэрин билии, кинилэри тэннээбин. Маннык керуннээх тиэкистэри оноруу соруктара. Кеннеру этиилэртэн тиэкиби араарар уеруйэби бабылаабын.

Тиэкис тиэмэтин уонна сурун санаатын бэйэ быбаарыта; терует уонна тумук сибээстэрин быбаары; тиэкиби септеех кэрчиктэргэ араары. Хас биирдии кэрчик уонна тиэкис сурун чаастарын быбаары, аат биэри; тиэкис ис хобоонунан ааттыыр, ыйыты этиилэринэн эбэтэр бэйэ толкуйунан былаан оноруу. Тирэх тылларынан эбэтэр бэйэ онорбут былаанынан тиэкиби сибилии, талан, кылгатан кэпсээбин. Кэпсииргэ туох кэнниттэн туох буоларын чопчу ситимнэн тутуьуу. Аахпыт тиэкики эбэтэр атын бэриллит холобуру утугуннэрэн, ойуулаабын, сэбэргээбин, толкуйдаабын тиэкиби оноруу. Кэпсэтии кэмигэр кинилэри туох сыаллаах туьанары быбаары.

Элбэх информация араас керунун кытта улэлээбин.

Уопсай ырытыыга кытты: ыйытыыга хоруйдаабын, чопчу тиэмэбэ ибитиннэри оноруу, атын киби этэрин истии, кэпсэтии кэмигэр хоруйдары толорон, ситэрэн биэрии. Ыйынныгы уонна кердерер-ойуулуур матырыяалы туһаны. Тиэкис ис хобоонун ойуулаабын (айылба, дьоруой тас керунэ, буолар сирэ) уонна толкуйдаабын (туох туһунан кэпсэнэрэ, сурун санаата) нымаларын туһанан хаттаан оноруу. Уус-уран уонна научнай-биллэрэр айымнылары тэннээбин, кэпсэтиигэ туох сыаллаах туһанары быһаары.

Библиографической култуура. Кинигэ — искусство ураты керунэ. Кинигэ — билии терде. Саха сиригэр бастакы кинигэлэр уонна кинигэни бэчээттээбин сабаланыта (уопсай ейдебул). Уерэх, уус-уран, ыйыннык кинигэлэрэ. Кинигэ ис хобооно эбэтэр ибинээбитэ, таһа, титульнай лииһэ, аннотацията, ойуулар (иллюстрациялар). Кинигэбэ информация керунэ: научнай, уус-уран (кинигэ тас кестуутугэр олобуруу, ыйар-иллюстративнай матырыяал).

Кинигэ тиибэ: айымны-кинигэ, хомуурунньук-кинигэ, суруйуулар хомуурдара, периодической бэчээт, ыйыннык, тылдыт, энциклопедия арааһа.

Бэриллибит испииһэгинэн кинигэни талыы, картотекалар, библиотэикэбэ оҕо кинигэлэрин туһаны. Алпаабытынан каталог. Оҕо сааһыгар септеех тылдытынан уонна ыйыннык-литературанан туһаныта.

Учуутал кеметунэн уерэх уонна научнай-популярнай тиэкистэр уратыларын быһаары.

Уус-уран айымны тиэкибинэн улэ. Уус-уран айымны ис хобоонун ейдеебун, изйиилээхтик ылыны. Айымны аатын кытта ис хобоонун ейдее ситимнээбин. Уус-уран тиэкис уратытын быһаары, айыллыбыт сыалын ейдеебун (ааһааччыга ойууламмыт хартыына уонна уран тыл нымата). Тылы хайдах ибиллэринэн уонна суолтатынан ырытыы, кене уонна кеспут суолта. Суруйааччы айбыт хартыынатын ейге ойуулуур уеруэх.

Тыл ойуулуур-дьубуннуур ныматын туһанан, айымны тиэкибин эбэтэр быһа тардыыны бэйэ айыта. Уруйдарынан эбэтэр иллюстрацияларынан кэпсээн айыы; уус-уран айымныттан иллюстрацияһа сеп түбэһэр кэрчиктэри булуу. Аахпыт тиэкистэн быһа тардыыны тылынан ойуулаабын.

Айымны дьоруойун характеристикалаабын (мэтириэтэ, майгыта, туттуута-хаптыыта, саната), буолбут быһыы теруетун ырытыы. Сурун санааны тириэрдэн, сибилии, талан уонна кылгатын кэпсиир дьодуру инэрии. Дьоруойдар быһылары маарыннатан эбэтэр утары тутан тэннээбин; онно сеп түбэһэр тылы эбэтэр тыл ситимин булуу. Тиэкиһи ырытыыга учуутал кеметунэн ааптар дьоруойга сыһыанын, айымны сурун санаатын быһаары.

Тиэкистэн септеех кэрчиктэри булуу: айылбаны ойуулаабын, буолар сирэ-уота, дьоруой туттуута-хаптыыта. Бэриллибит быһа тардыыны бэйэ талан кэпсээбинэ, тирэх тылы, тыл ситимин кэпсээнтэн булуу. Буолар тугэннэринэн, уйулбаны ойуулаабынынан, дьоруойдар быһыыланыларынан маарыннаһар быһа тардыылары араас айымныттан булан тэннээбин; тумуу уонна тумуктээбин.

Кыра кээмэйдээх хобооннору уонна норуот тылынан айымныларын ейтен ааһыыга уерэтии. «Тереебут дойду» диэн ейдебулу инэринии, бэйэ тереебут сиригэр-уотугар таптал Россия бары норуоттары айымнытыгыгар кестуутэ. Араас норуот тылынан айымнытыгар тиэмэ, сурун санаа, дьоруой, сир-майгы сыанабыла маарыннаһыта. Россия духуобунай-нравственной, култуурунай угэстэрин ылыны, уерэнии.

Уус-уран айымныларга арыллар амарах санаа, чизьинэй, хорсун быһыы, добордокуу, естеуу, аба-сата, кырык, бэйэни билинии, дьобуннаах, сирдээх буолуу курдук сир-майгы, этика ейдебуллэрин ылыны, инэринии. Бу ейдебуллэри дьоруой атын дьонно, айылбаһа, тулалыыр эйгэбэ сыһыанын холобуругар олобуран ырытыы.

Дьону кытта сыһыанна бэйэбэр баһарбаккын онорума, бэйэбин таптыырын курдук атын киһини таптаа диэн сир-майгы, сигили быраабылаларын тутууу туһунан толкуйдаабын; ону куннээби олоххо алтыһыыга туһаны; бэйэмсэх, ымсыы буолуу, хара санааланы курдуктартан тутунар санаа естеуугэ, кырыктыыыга, бэйэмсэх буолууга, атын киһи лиичинэбигэр ытыктабыла суох сыһыаннаһыыга олобууар алтыһы кедьуубэ суобун дакаастыыр сюжеттарын, литература персонажтарын быһыылары маарыннаһытын быһаары.

Истинник санаабыга, тапталга, тулуурга, хардарыга кемебе, абынгас уонна амарах буолууга, алдьархайтан быыбаабын, тылга туруу, албынтан-келдьунтэн куотунуу курдуктарга олобуран, доботтору кытта истинник сыбыаннабар кэпсээн уонна остуоруйа дьоруойдарын быыыларыттан холобуру абалар уеруйэх. Айымны дьоруойдарын утуе уонна меку быыыларын ейдеебун, учуутал кеметунэн санааны олохтоохтук этинии. Бэйэ быыытын ырытыы, литературнай айымныттан себулуур дьоруойу утуктэ уерэнии.

Уерэх, научнай-популярнай уонна уус-уран тиэкиби кытта улэ. Айымны аатын ейдеебун, ис хобоонун кытта ситимнээбин. Уерэх уонна научнай-популярнай тиэкистэр уратыларын туьунан информациялаабын. Уьуйээн, сэбэн, танара кэпсээннэрин биир уопсай уратыларын ейдеебун (быба тардыы эбэтэр дьобус тиэкис). Терует уонна тумук сибээбин олохтообунна араас керуннээх тиэкиби ырытыы судургу ньымаларын кытта билсибии. Тиэкис сурун санаатын быаарыы. Тиэкиби чаастарга араарыы. Кыра тиэмэлэри быаарыы. Кулуус эбэтэр тирэх тыллар. Тиэкиби хаттаан оноруу алгоритмын туттуу. Кулуус тылга, модельга, схемаба тирэбирэн тиэкиби хаттаан оноруу. Тиэкиби сибилии кэпсээбин. Тиэкистэн сурунун арааран кылгатан кэпсээбин.

Кэпсэтэр уеруйэх. Бодоруьуу сизэрэ. Сана биир керунэр, диалокка, кэпсэтээччилэр санаа атастабалларын ейдеебун. Диалог уратытынан кэпсэтии сыалын билии, ыйытыыны уонна хоруйу толкуйдаабын, кэпсэтэр киьини истэр уеруйэх, кэпсэтиини ыйытыы уонна реплика кеметунэн кебулээбин. Тиэкис ис хобоонугар уонна бэйэ уопутугар олобуран, бэриллитит тиэмэбэ эбэтэр айымны туьунан бэйэ санаатын этии. Бодоруьуу сизэрин тутуьуу. Норуот тылынан айымнытыгар олобуран, норуот кэпсэтэр сизэрин уратыларын кытта билсиии.

Монолог — сана биир ураты керунэ. Тиэкискэ (бэриллитит тиэмэ эбэтэр ыйытыыга хоруй) олобуран, сурун санааны быбааран дьобус этиини санарар уеруйэх. Аахпыт эбэтэр истибит научнай-популярнай, уерэх уонна уус-уран тиэкистэр уратыларын учуоттаан туран тириэрдии.

Тугу этэри эрдэ былааннаабын (хайдах сабалыыры, онтон тугу этэри уонна тугунан тумуктууру); этэр санаа сыалыгар сеп тубэбэр тылы-ебу булуу. Ойуунан, аахпыт тиэкибинэн эбэтэр бэриллитит тиэмэбэ ситимнээх сана, кэпсэтии сизэрин тутуьун тылынан кылгас кэпсээни оноруу.

Сурук. Суругунан сана сизэрэ. Суругунан сана нуорматын тутуьуу: ис хобоон аатыгар, тиэмэтигэр сеп тубэбиитэ (буолар сирэ, дьоруой характера). Суругунан санаба тыл ойуулуур-дьуьуннуур ньыматын туттуу (синоним, антоним, тэннээбин). Суругунан тиэкиби бэрэбиэркэлэнии уонна кеннеруу. Бэриллитит тиэмэбэ, бэйэ кэтээн керуутунэн эбэтэр аахпыт айымны туьунан кылгас ейтен суруйуу, ойуулаабын уонна толкуйдаабын ньымаларын туьунан кинигэ, дьобус кэпсээн (бэйэ олобор буолбут тугэн) суруйуу.

ОҕО ААҔАР ЭЙГЭТЭ

Норуоттар тылынан уус-уран айымнылара. Кыра кылаас уерэнээччитин сааьыгар септеех XIX—XX уйэлэрдээби Россия норуоттарын уонна тас дойдулар литератураларын, обо литературатын классиктарын, Россия норуоттарын уонна тас дойдулар билинни суруйааччыларын айымнылара. Уус-уран, научнай-популярнай, историческай, муччургэннээх сырыылардаах, ыйыннык-энциклопедия кинигэлэр, обо хаьыата, сурунаала. Кылааска аабыыга уонна истиигэ, бэйэ уонна ыалынан аабыыга, атын оболору кытта уонна дьизэ кэргэннэ ырытыыга аналлаах айымны араас керунэ (Саха сирин уонна Россия норуоттарын остуоруйалара; таабырыннар, ырыалар, чабырбахтар, ес хобоонноро; кэпсээннэр уонна хобооннор; уьуйээннэр уонна номохтор).

Бырагыраама сурун тиэмэлэрин ис хобооно: араас норуот фольклора, Ийэ дойдуга, киниэхэ таптал, дойду историята, айылбата; обо, ыал уонна оскуола; кырачаан доботторбут; утуе быыы, добордоьуу, чизьинэй буолуу, албан аат; дьиктилэр-дьиибэлэр, киэн туттар суруйааччыларбыт уо.д.а.

Кылаас аайы бэриллэр уопсай тиэмэлэргэ аабар уеруйэби эрчийиигэ салаалар: «Бибилэтиэкэбэ дьарык», «Биьиги театрбыт», «Ойуулуур-дьуьуннуур эйгэбэ», «Айар улэ умсулбана», «Айымны дойдутун кистэлэннэрэ» уонна «Бэйэ аабыыта», «Ыалынан аабыы» кинигэлэр, электроннай сыьыарыы.

ЛИТЕРАТУРА ӨЙДӨБҮЛЛЭРИНЭН ҮЛЭ

Тиэкистэн ойуулуур-дьуьуннуур ньыманы булан араары: синоним, антоним; уус-уран быьаары, тэннээьин, сирэйдээн этии (учуутал кеметунэн).

Литература ейдебуллэрин быьа холуйан билии: уус-уран айымны, тыл искусствота, ааптар (кэпсээччи), тиэмэ, дьоруой (мэтириэтэ, туттуута-хаптыыта, майгыта, саната); ааптар дьоруойга сыьыана (учуутал кеметунэн).

Сэьэн (кэпсээн) тутулун туьунан уопсай ейдебул, ойуулааьын (айылба, мэтириэт, мал-сал), толкуйдааьын (дьоруой монолога, дьоруойдар кэпсэтиилэрэ).

Кэпсээнинэн уонна хобоонунан сана, хобоонунан айымны уратыта (ритм, рифма).

Айымны жанра. Исторической-литературнай ейдебуллэр: фольклор уонна ааптар айымныта (араары).

Фольклор кыра жанрын билии, араары, сурун санаатын быьаары.

Остуоруйа керун-нэрэ: тынар тыыннаах, олох-дьаах, аптаах-алыптаах. Остуоруйа уус-уран уратыта: остуоруйа дьоруойа, ойуулуур-дьуьуннуур ньымалар, тутула. Литературнай остуоруйа. Олонхо ейдебулэ, олонхо, бухатыыр, дьоруойдара, Орто дойду, олонхо тыла.

Кэпсээн, хобоон, угэ туьунан уопсай ейдебул, тутууларын уонна ойуулуур-дьуьуннуур ньымаларын уратыта.

АЙАР УЛЭ

Аахпыт айымныга маарынатан ойуулааьыннаах уонна толкуйдааьыннаах остуоруйаны уонна кэпсээни айыы; учуутал кеметунэн остуоруйа сюжетын сайыннаран атын вариантын толкуйдааьын.

Литературнай айымны тиэкиьин уларыты: оруолунан ааьы, инсценировкалааьын; хобоонноохтук ааьы, тылынан ойуулааьын; ыьыллыбыт тиэкиьи сааьылааьынна араас ньыманы туьаны (теруэт-тумук сибээьин олохтообун, буолар тугэни сибээстээьин, дьайыылары толорууга туьумэхтэри тутуьуу); ейтен айыылаах аахпыттан суруйуу, уус-уран айымныга (маарынныыр тиэкис), хуудоьунньук хартынаатыгар, айымнынан ойуулар серияларыгар эбэтэр тус уопукка олоьуран бэйэ тиэкиьин айыы.

Тылынан уус-уран, музыкальной, ойуулуур-дьуьуннуур айымнылары тэннээн керуу; музыканы, хобоону истиигэ олоьуран бэйэ этиилэрин оноруу, онно бэйэ сыьыанын кердеруу уонна ону тыл кеметунэн тириэрдии (учуутал кеметунэн).

Айымны тьуьулгэтигэр айан (1 чаас). Дойдум олоьун кэпсээнэ (9 чаас). Кинигэ — киьи аймах билиитэ-көрүүтэ (5 чаас). Уус-уран литература төрдө — норуот тылынан айымныта (10 чаас). Литературнай остуоруйа (7 чаас). Олонхо — төрөөбүт тыл кэрэтэ, өбүгэ үгэһэ (6 чаас). Үтүө майгы — олох сүннэьэ (8 чаас). Олонхо дойдутун суруйааччылар (15 чаас). Элбэьи ааьыан — үгүьу билиэн — 2 чаас. Сыллааьы хатылааьын — 2 ч.

ТЕМАТИЧЕСКАЯ БЫЛАН

	Ытык өйдөбүллэр	Чаа ба	Тиэмэлэринэн былааннааһын	Үөрэнээччи үлэтэ	Бириэм этэ
		Айымны түһүлгэтигэр айан (1 чаас)			
1	Билиигэ дьулуһуу.	1 ч	Киинии үлүк Боллох бэлиэлэр. Үөрэх кинигатин ис хьорно. Ааптанлар үөрэнээччигэ суруктара.	Үөрэх кинигатинан сиплэтинэп . Сипулабы толорунга боллох бэлиэлэри таба түһанэп . Үөрэх кинигатиттан наадалаах салааны булан Үөрэх кинигатин салааларын аатыгар олобуран, ханнык айымнылар үөрэтиллэлэрин сабажалыыр .	
		Дойдум олобун кэпсээнэ (9 чаас)			
2	Төрөөбүт дойду.	1 ч	Семён Данилов. Сахам сирэ. Егор Макаров. Ахтылбан.	<p>Тиэмэбэ түрү түһүмүн айымнылар киинбитгэрин сабакалаан кэпсиин. Хьорон ритмин быһааран. Хьорон ритмигар олобуран хьороннохтук аабар. Исторической кыыа үратытын этэп Утүа лыыала хорсун быһыы диэн өйдөбүл лэри быһааран. «Төрөөбүт дөйлү диэн түгүй?» тиэмэбэ санаатын этэп чүгас тыллары булан Ас хьороннор суолталарын өйдөөн быһааран Икитиннэрини оһоронго навчнай-биллэһэр литератураттан наадалаах информацияны булан Литература уонна ойуулуу-дьүһүнүү искусство айымныларын таһииин Хартыына түһүмүн оһо ойуулаһар түгүн түһүмүн кэпсиин уонна айымныга сыһыаран санаатын этэр.</p>	
3	Бэриниилээх буолуу.	1 ч	Андрей Кривошапкин. Хотугу дойдубут. Николай Габышев. Баай дойдулаахпыт.		
	Сир үрдүгэр — Эйэ.		Мария Обутова- Эверстова. Дохсун ардах.		
4		1 ч	Далан. Кыракый хорсун кыыс Ньырбачаан туһунан кэпсээн.		
5		1 ч	Иван Данилов. Туймаада хочото.		

6		1 ч	Тимофей Сметанин. Снайпер саата. Чабылбан. Герой Попов туһунан ырыа.	<p>дьоруойдарын аатыттан кэпсиир.</p> <p>Хүлүөнүннүк хартыынатын салаа тиэмэтигэр сыһыанан сибиили кэпсиин. Айтаң аакыга айымнылары талар. Кинигэ туһунан кэпсиин</p> <p>Үөһэх кинигэтигэр баар хонтуруоллун үлэктэ олокунан ситиһиилэрин сыаналанар уонна бэрэбиэркэлэнэр.</p>			
7		1 ч	Уйбаан Бахсылыырап. Умнар бырааппыт суох (бына тардыы)				
8		2 ч	К. Добычин. Эдэр сирдьит.				
9		1 ч	Ситиһиини сыаналааһын, билиини бэрэбиэркэлээһин				
10		Кинигэ — киһи аймах билиитэ-көрүүтэ (5 чаас)					
11	<p>Аабыыга умсугуйуу.</p> <p>Бибилэтиэкэ — барҕа баай.</p>	1ч	Үйэлээх баай . Айыына Ксенофонтова.	<p>Тиэмэ аатыгар олокунан тух тукунан айымнылар киирбиттэрин сабакалыкын. Каталог уонна аннотация диэни чопчу өйлүүн быһааран туканан.</p> <p>Киһи аймах сайдыытыгар кинигэ суолтатын тукунан сакалгэһэр. Кинигэ туһунан этиилэри ааҕар ыһытар.</p> <p>Туканнаах тиэмэктэ кэпсээч айар (тылчан уонна сүлүгүнэн) ыһитинчэрэр; баар холобуруга олокунан сыаналыкын</p> <p>Балах үлэтигэр кыттар: ыһитинчэрэриңи баламчээһингэ сөптөөх информацияны булар</p> <p>Бэриллиттэ испииһэгинэн каталогунан сирдэтэн кинигэни талар.</p> <p>Хонтуруоллуур соруудахтарга олобуран, ситиһиилэрин сыаналанар, билиитин бэрэбиэркэлэнэр.</p>			
12		1 ч	Сахалык бастакы кинигэлэр Лмитрий Кипилли «Катэхизис» — сахалык бастакы ааҕар кинигэ (1-кы 3-с абзац). Илья Чабылбан. Саҥа кинигэ.				
13		1 ч	Кинигэ тукунан этиилэр Бибилэтиэкэктэ дьарык «Быдыргы уонна билиһини кинигэлэр» быыстапка.				
14		1 ч	Айар үлэ умсулбана. «Кинигэ уонна компьютер» ыһитиннэри.				
15		1 ч	Айымны дойдутун кистэлэннэрэ. Ситиһиини сыаналааһын, билиини бэрэбиэркэлээһин				

Уус-уран литература төрдө — норуот тылынан айымньыта (10 чаас)

16	Норуот тылынан айымньыта — норуот өркөн өйө. Ыра санаа.	1 ч	Саха остуоруйата Кырынаас күтүрүгүн тобето хапа буолбута. Чүкчэ остуоруйата. Кыыс уонна Ый.	<p>Тиэмэ аатыгар олобуран туох туьунан айымньылар киирбиттэрин сабакалыыр. Таска уонна иска күллүккэиһи аакар. Апаас норуот тылынан үс-үрэн айымньытын көрүгүнэрин апаарар; уратыларын булар быһаарар. Үһүээни уонна остуоруйаны тэҥниир. Күбүлүйбэт үс-үрэн быһаарыылары булар. Тиэкиһи сиһилии кэпсиир. Салгыы туох буоларын сабакалык Дахпыт остуоруйатыгар олобуран атын остуоруйаны айар. Улахамсыйы киннэни кыана түттү түлүлүлээх буолуу, эйэбэ дьулуһуу туһунан толкүйлүү Бөлөххө оһуоллары наарлык, ичтэниир калык. Сценарий суруйарга матырыйаал булар. Кинигэлэри тиэмэлэринэн наарлык Үөнэх кинигэтигэр баар хонтүрүлүүлүү үлэс олобуран ситиһиилэрин сыаналанар уонна бэрэбиэркэлэнэр. Худуоһунньук хартыынатын айымньыта сыһыаран кэпсиир.</p>		
17		1 ч	Казах остуоруйата. Ким түүлэ ордуга?			
18		1 ч	Омоһой баай, Элэй Боотур.			
19		1 ч	Майаһатта Бэрт Хара.			
20		1 ч	Манчаары . Хаппар уолугар аат биэрбитэ.			
21		1 ч	Мэрия Федотова-Нулгыһэт. Бөрө махтала.			
22		1 ч	Зинаида Иванова. Уустук үллэри.			
23		1 ч	Бэйэ аакыта Чоһо Дьогүөр (саха былыргы сэһэнэ).			
24		1 ч	Ыалынан аакыта Саха остуоруйата Үс сүбэ Талжик остуоруйата Каһка көтөр. Ханлык үйэлэр баалларай?			
25		1 ч	Ситиһиини сыаналаһын, билини бэрэбиэркэлэһин.			
		Литературнай остуоруйа (7 чаас)				

26	Устар ууну сомоболуур уус тыл.	1 ч	Платон Ойуунускай. Мөккүөр.	<p>Тиэмэ аатыган олохунан түлү түвүнэн айымнылап кирибиттерин сабаккалыып. Тылбаас айымныкы буларын быкааран Литературнай остурууа уратытын булар. Остурууа дьоруойларын характеристикалыып: дьоруойлап майгыларын туһунан санаатын этэр.</p> <p>Анаас сунууааччы остурууаатын тагыйып Сүлбанын этеринэн бэйэ түһүгүн дьонго үтүөнү олохтон олоруу туһунан бөлөххө ырытыкап.</p> <p>Сунууааччы остурууаатыгар маарыннатан бэйэ остурууаатын айап Айымныкыны ороолларынан наардыыр, инсценировкага кыттар. Бэйэни бэрэбиэркэлэнэр уонна ситиһиилэрин сыаналыыр.</p>		
27	Кэрэ киһи.	1 ч	1. Иван Фелосеев. Чэрэс уонна Чөрөс.			
28	Сизэрдээх быһыы.	1 ч	2. Александр Пушкин Салтаан саап киһи уола Кибелиэн Салтаанабыс уонна Күба сапыабына түвүнэн остурууа (быһа тардыы).			
29	Атын омук култуурата.	1 ч	3. Максим Горькай. Барабыай оҕото.			
30		1 ч	Бэйэ аакыта Г.Х. Андерсен. Куһаҕан кусчаан.			
31		1 ч	Кылынан аакыты Айап үлэ үмүсүлгана «Сунууааччы остурууаата» тиэмэбэ каталогу оҕоруу			
32		1 ч	Айымныкы дойдутун кистэлэннэрэ. Ситиһиини сыаналааһын, билиини бэрэбиэркэлээһин.			
2 чааба. Олонхо — төрөөбүт тыл кэрэтэ, өбүгэ үгэһэ (6 чаас)						
33	Төрөөбүт тылбыт кэрэтэ — олонхо тыла.	1 ч	Илья Чабылхан. Олонхоһут.	<p>Олонхо аабыллан үнатытын түтүкүн таска уонна иска аакан. Олонхо дьоруойларын саналара уратыларын өйдүүр, үтүктэн ааҕар. Олонхо дьоруойдарын характеристикалыып: майгыларын хаачыстыбатын ааттыыр.</p> <p>Олонхого айлэммэт тыллары тылдьыттан булап Олонхо тизикиттан ойуулуур-дүүрүннүүр ньыма аһааһын булап.</p> <p>Олонхо тылдьытыттан олук тыл сүлүтатын кэпсиип. Быһа таптыкыны тылынан ойунууур. Истибит уонна аахпыт кэрчиктэргэ сеп түбэһиннэрэн худоһунньук хартыынатын ырытап.</p> <p>Олонхо сүрүн санаатын норуот тылынан үс-үпэн айымныкытын саамай бөдөн айымныкыта буларын быкааран Баһиллибит тиэмэка иһитиинэри олохторго септөөх информацияны ыстатыйаттан талар. «Олонхо бүгүнгү олоххо</p>		
34	Олонхо — киһи аймах уһулуччулаах айымныкыта.	1 ч	Платон Ойуунускай Лүлурууар Ньүлүгүн Боотун Кытай Бахсылааны үска баһыта (олонхоттон быһа тардыы).			
35	Саха олобун сизэрэ.	1 ч	Айар үлэ үмүсүлгана. Олонхо-мультфильм			
36		1 ч	Бэйэ аакыта Проккопий Ялпихинскай-Балкээлэ Лыпыбыһа Лыпылыатта үбайа Тойон Дьелл ууту быһаабына.			

37		1 ч	Ылалын аагы. Реас Кулаковскай. Орто дойду олохтооо Ордьоот ошоньор (олонхо-остуоруйа).	«олтата тугуй?» тиэмэбэ иһитиннэри онорор. Үөрэх кинигэтигэр баар хонтурооллуур үлэбэ олобуран, бэйэтин бэрэбиэркэлэнэр, ситиһиилэрин сыаналанар.		
38		1 ч	Олонхо дойдутун кистэлэннэрэ. Ситиһиини сыаналааһын, билиини бэрэбиэркэлээһин.			
Үтүө майгы — олох сүннэ (8 чаас)						
39	Үтүө майгы. Аһыны. Амарак сыһыан.	1 ч	Пётр Аввакумов. Тыал уонна икки киһи.	Тиэмэ аатыгар олобуран тугу тугунан айымнылар киирбитгэтин сабакалаан санаа үллэстэр. Утүө уонна маху быккы аппиэтинэстээх буолуу суобас дээн айлабуллэри лыонвойлар майгыларын кытытыга олобуран лыонго ханнык хаачыстыба сыаналанарын быһаарар. Айымны көрүнүн (жанрын) быһаарар: хоһоон, кэпсээн, остуоруйа. Биир тиэмэбэ сүрүллүбүт хоһоонунан уонна кэпсээнинэн тиэкистэри тэнниир. Маарынныыр тиэкини айар. Тиэкис ис хоһоонун кытта ас хоһоонун тэннээн көрөп санаа үллэстэр. Тиэмэнэн кинигэ испиһэгийн онорор көрдөөх-күлүүлээх тиэкистэр уратыларын булар. Бөлөхүө аппиэтинэстээх буолуу харларыта айлакуу таптал аһыны тугунан кэпсэтэр, үлэбэ кыттар, биир тылы булар. Айымныны оруолларынан наардыыр, инсценировкалыыр. Үөрэх кинигэтигэр баар хонтурооллуур үлэбэ олобуран, ситиһиилэрин сыаналанар уонна бэрэбиэркэлэнэр.		
40		1 ч	Аким Кондратьев. Хомолто.			
41		1 ч	Тимофей Сметанин Күһү урабаһынан да бултуурбут.			
42		1 ч	Бүөтүн Тобуруокап. Чаһый Чабаан.			
43		1 ч	Иван Данилов. Үтүө үгэс.			
44		1 ч	Саргылаана Гольдерова. Аал Кудук масты чэлгий.			
45		1 ч	Байа ааһыта Николай Габышев. Олукка Егор Макаров-Укуйэ Бүөтүн Кыһыымпа маастара Ылалын ааһы Моисей Ефимов Колмүлук иннигэр. Сиэн Чолбодук. Уоча.			

46		1 ч	Айымньы лойлутун кисталагһана Ситиһиини сыаналааһын, билиини бэрэбиэркэлээһин.			
Олонхо дойдутун суруйааччылары (15 чаас)						
47	Ийэ литература — барҕа баай. Кэрэ — киһи духуобунай эйгэтэ.	1 ч	Саха литературата Ахсөкүлээх Алаксай Уһах эстиитэ Анемполист Софронов-Алампа. Күһүн кэлиитэ.	<p>Тиэмэ аатыгар олобуран, киирбит айымньылары сабаҕалыыр.</p> <p>Аабы араас ньыматын баһылыыр.</p> <p>Ойуулуур-дьүһүннүүр уус-уран ньымалар — сирэйдээн (хангалытан) көрдөрүү, уус-уран быһаарыы, тэннээһин өйдөбүллэрин быһаарар, бэйэ тылыгар-өһүгэр туттар.</p> <p>Саха сиригн норуоттарын литератураларын төрүттээччилэри билсэр, айымньыларын ааттыыр.</p> <p>Сөбүлээбит айымньытын өйтөн доргуччу талан ааҕар.</p> <p>Тиэкини сиһилии уонна кылгатын кэпсиир.</p> <p>Тиэки сүннүүнэн ыйытыы биэрэр.</p> <p>Бэриллибит тиэмэҕэ иһитиннэригн онорорго сөптөөх информацияны ыстатыйаттан талар.</p> <p>Ойуулуур-дьүһүннүүр уонна литература айымньыларын тэнниир. Хартыынанан кэпсээн онорор; бөлөххө кэпсиир.</p> <p>Бөлөбүнэн үлэҕэ көхтөөхтүк кыттар.</p> <p>Оруоллары наардыыр. Айымньыны инсценировкалыыр.</p> <p>Ситиһиилэрин бэрэбиэркэлэнэр уонна сыаналанар.</p>		
48		1 ч	Платон Ойуунускай. Тураах тууһута.			
49		1 ч	Дьукээгир литературата. Тэки Одүлок. Ойуун тыалы туһэрэр.			
50		1 ч	Эбээн литературата Николай Тарабукин. Оҕо эрдэтээҕи.			
51		1 ч	Суорун Омоллоон. Харанаҕа тыкпыт сырдык.			
52		1 ч	Амма Аччыгыйа. Куйуур.			
53		1 ч	Күннүк Уурастыырап. Кыһын кэлиитэ. Эллэй. Таптыабын ийэни.			
54		1 ч	Семён Данилов. Кыһыннаах кыраайбар. Иван Гоголев. Ньургунун.			
55		1 ч	Иннокентий Сосин Тайах уонча куобах. Андрей Кривошапкин.			

			Тоосапачаан (бастакы чаана).				
56		1 ч	Василий Лебедев. Табалары талсааччы Николай Курилов. Үөрүүлээх күн.				
57		1 ч	Бибилэтиакэка лыпык Хаартыскалап кэпсигиллэр (Саха сирип суруйааччылар).				
58		1 ч	Байэ аагыкта Ахсакүлээх Алексей Чыпчаах ыпыката Анемполист Софронов-Алампа. Өрүс эстиитэ.				
59		1 ч	Таки Одулок Нй лыэлэммит Василий Тарабукин. Туртас оҕото.				
60		1 ч	Налкынан аагык сэкэпгэрий. Семён Ланилов Үөрэниэн бакарап Пётр Аввакумов. Туруйалар.				
61		1 ч	Айап үлэ үмсүлгана Айымньы дойлутун кистэлэннэпэ Ситиһиини сыаналааһын, билиини бэрэбиэркэлээһин.				
		Элбэҥи аагыан — үгүһү билиэн — 2 чаас					
62	Билии. Дьин чахчыга дьулуһуу.	1 ч	Георгий Васильев Таки Одулок — лыкээгин литературатын төрүттээчи Лмитрий Кириллин. Н С Тарабукин Наталья Дмитриева. Пейзаж.	Тиэмэ аатыган олокунан түүх түүнүн айымньылар кирибиттэрин сабакалыып Аагык айгэтин кэпсэп : үс-үпүн навчнай- попүлүпнай ыйымньык кинигэлэр, оҕо хаһыата сүпүнаала о л а «Айык айап үлэ айымньы» лиэн ейдебуллэр суолталарын быһаарар . Бэйэтэ араас историяны айар . Аахпыт айымньытынан үтүгүннэрийи ньыматынан дьобус кэпсээни эбэтэр остуоруйаны айан кэпсиир .			
63		1 ч	Мэтириэт. Умсүүра. Сааскы ыйдар. Күүннү ыйдар. Тэпсэ сылдыар отторбут: бохсурбан, сурат от.				
64		Сыллаагы хатылааһын — 2 ч.					
65							